

nju među Vlasima u Makedoniji. Naglasak je bio na Arumunjima i njihovoj folklornoj baštini, prije svega odijevanju.

Petar Atanasov sa Sveučilišta »Sv. Kiril i Metodij« iz Skopja govorio je o statusu meglenorumunjskoga i njegovoj sličnosti s istrorumunjskim jezikom.

Tema izlaganja Petra Neiescu sa Sveučilišta iz Kluja bila je standardizacija istrorumunjskoga. Taj jezik egzistira kao sredstvo usmene komunikacije i nema ni pisma ni pravopisnih i gramatičkih pravila. Usto, udaljenost sjeverne skupine govornika u Žejanama od južne skupine u Šušnjevići i okolnim mjestima dovela je do fonetičkih, gramatičkih i leksičkih razlika u lokalnim govorima. Autor je uvjeren da bi stručnjaci međusobnom suradnjom mogli uspostaviti standarde za istrorumunjski jezik.

Lidija Nikočević iz Etnografskog muzeja Istre govorila je o fluidnim identitetima, o odnosu između etničkih grupa i nacionalnih država. Tematizirala je specifičnost osjećaja unutrašnje srodnosti etničkih grupa prema državi te odnos države prema tim grupama. Postavila je pitanje održanja kulturnog opstanka takvih zajednica s fluidnim, graničnim i dvojnim (i/i) identitetom.

Irena Kolbas iz Etnografskog muzeja u Zagrebu govorila je o mogućnostima muzealizacije jezika Hrvatske. To je dio IMIN-ova projekta *Interkulturalni pristup etničkoj različitosti i identitet: Hrvatska – Europa*. Jezik je bitan dio nematerijalne baštine i kao takvoga potrebno ga je muzealizirati. To je osobito važno i hitno kad je riječ o jezicima koji izumiru, poput istrorumunjskoga. U izlaganju su prikazani teorijski i metodološki okviri muzealizacije jezika te rad na muzealizaciji rusinskog jezika kao umjereno ugroženog jezika u Hrvatskoj.

Organizatorica skupa Zvezdana Vrznić na kraju je pokazala postojeće varijante pisanja vlaščkoga ili žejanskoga te ponudila novi pravopis kao jedan od bitnih koraka k očuvanju i dokumentaciji tog izumirućeg jezika.

Skup je bio popraćen kulturnim programom. Rad znanstvenika i samih govornika istrorumunjskog jezika na očuvanju jezika koji nestaje mogući je način kako održati jezik i stoga treba na tome i dalje ustrajati. Ovaj je skup bio značajan doprinos u tom smjeru.

Irena Kolbas

*Etnografski muzej,
Zagreb*

Međunarodni znanstveni skup »Nacionalne manjine kao faktor stabilnosti u međunarodnim odnosima Hrvatske i Srbije«

Zagreb, 16. listopada 2009.

U organizaciji Instituta za migracije i narodnosti, pod visokim pokroviteljstvom Predsjednika Republike Hrvatske, 16. listopada 2009. održan je međunarodni znanstveni skup *Nacionalne manjine kao faktor stabilnosti u međunarodnim odnosima Hrvatske i Srbije* u prostorijama Europskog doma u Zagrebu, koji je ujedno bio i suorganizator skupa. U uvodnoj riječi predsjednik organizacijskog odbora skupa Dragutin Babić s Instituta za migracije i narodnosti naglasio je kako je cilj skupa znanstvena rasprava o ulozi i važnosti nacionalnih manjina u uspostavljanju povjerenja u međunarodnim odnosima Hrvatske i Srbije, kao i o potencijalnim političkim nesporazumima i nesuglasicama vezanima uz raznorodnu problematiku

odnosa nacionalne većine i manjinske zajednice kroz prizmu povijesnog naslijeđa i ratnih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije. Potpredsjednik Vlade RH Slobodan Uzelac u uvodnoj je riječi istaknuo odgovornost znanstvenika da zaključici s ovakvih skupova dopru do političkih instanci odlučivanja i pridonese pronalaženju rješenja za praktične politike i strategije države prema manjinama. Skup je uime organizatora pozdravio ravnatelj Instituta za migracije i narodnosti Marino Manin, a službeno ga je otvorio izaslanik Predsjednika Republike Hrvatske Siniša Tatalović. Kako je nacionalnomanjinsku problematiku važno propitivati kroz multidisciplinarni pristup, skup je okupio znanstvenike i znanstvenice iz Hrvatske i Srbije iz područja kao što su politologija, sociologija, povijest, ekonomija, pravo, demografija te socijalna i politička psihologija.

U prvoj tematskoj cjelini *Etnička struktura i percepcija manjinske situacije* Nada Raduški s Instituta društvenih nauka u Beogradu u svom je izlaganju »Nacionalne manjine u etnodemografskom mozaiku Srbije« upozorila na razvoj manjinskog sastava i promjene u njemu, uvjetovane demografskim čimbenicima i političkim promjenama između dvaju popisa stanovništva u Republici Srbiji, 1991.–2002. Naglašeno je pitanje odnosa države prema »novim manjinama«, koje čine pripadnici konstitutivnih naroda bivše države, koji su se zbog geopolitičkih prilika u novim ustavima država sljednica bivše države našli u novome, manjinskom statusu. Ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice Tomislav Žigmanov u izlaganju »Hrvatska manjina u Srbiji i pitanje hrvatsko-srpskih odnosa nakon 2000.« upozorio je na poteškoće u ostvarenju zakonom zajamčenih manjinskih prava za hrvatsku manjinu u Republici Srbiji. Naglasio je da su nakon Al-

banaca Hrvati u Srbiji najmanje prihvaćena manjina, prema kojoj većinsko društvo često ima negativne stavove i diskriminacijske prakse. Pitanje odnosa Hrvatske prema hrvatskoj manjini u Srbiji govori o tome koliko država skrbi i pokazuje interes za normalizaciju odnosa i suradnje. Iako je pitanje manjina integralni dio proeuropski utemeljene vanjske politike obiju država, odsutnost sustavne strategije upućuje na nestalnost vanjske politike RH prema sunarodnjacima u susjednim zemljama. U izlaganju »Kretanje broja Srba u Slavoniji i Hrvata u Vojvodini tijekom dvadesetog stoljeća« Mario Bara i Ivan Lajić s Instituta za migracije i narodnosti u Zagrebu zaključili su kako je iz popisa stanovništva u Hrvatskoj i Srbiji početkom ovog desetljeća vidljivo relativno i apsolutno smanjenje hrvatske populacije u Vojvodini i srpske populacije u Hrvatskoj te da će narušena dobna struktura, bez mehaničkog priljeva stanovništva iz drugih područja, utjecati na daljnje demografsko starenje promatranih populacija, a samim tim i opadanje njihova udjela na pojedinim područjima te daljnju nacionalnu homogenizaciju dijelova Hrvatske i Srbije. Prvi blok donio je još tri zanimljiva izlaganja: »Društveni stavovi, vrijednosne orijentacije i antisocijalno ponašanje mladih u Srbiji« Jasminke Dulić i Zlatka Šrama, »Nacionalne manjine u Hrvatskoj: primarne socijalne veze između aktualne zbilje i nacionalnomanjinskih projekcija (empirijsko istraživanje: Česi, Mađari, Slovaci, Srbi« Dragutina Babića i »Nacionalne manjine: 'troublemakers' ili mostovi suradnje« Ivana Šibera.

U drugoj tematskoj cjelini *Nacionalne manjine i svakodnevni život* raspravljalo se o prekograničnoj suradnji te o nekim primjerima dobre prakse suživota i međuetničkog dijaloga u višetetničkim zajednicama koji upućuju na stabilizaciju i nor-

malizaciju odnosa, a publika je bila upoznata i s nekim problemima s kojima se pripadnici manjina susreću u svakodnevici, u okruženju većinskog naroda. Tu cjelinu otvorio je Jovan Komšić s Ekonomskog fakulteta u Novom Sadu izlaganjem »Saveti za međunacionalne odnose i djelotvorno učešće manjina u javnom životu u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini«, u kojem analizira ulogu i dosege Savjeta za međunacionalne odnose, nove i specifične ustanove u nacionalno mješovitim lokalnim zajednicama Srbije, kao bitne za djelotvorno sudjelovanje i zastupljenost pripadnika manjina na svim razinama vlasti. Dinka Čorkalo Biruški i Dean Ajduković s Filozofskog fakulteta u Zagrebu u izlaganju »Škola kao prostor socijalne integracije: što se u Vukovaru promijenilo tijekom šest godina?« upoznali su nas s rezultatima višegodišnjega terenskog istraživanja stavova prema školovanju i međuetničkim odnosima, provedenog u vukovarskim osnovnim i srednjim školama, gdje formalna odijeljenost djece po etničkom principu na nastavu na hrvatskome i nastavu na srpskome jeziku i pismu onemogućuje djeci međuetnički kontakt i usvajanje vrijednosti interkulturnoga kontakta i dijaloga. Zabrinjava što rezultati iz 2001. govore da vukovarska djeca pokazuju jasne tendencije međuetničke diskriminacije te da imaju negativnije međuetničke stavove od odraslih, što se prema istraživanju iz 2007. ipak mijenja nabolje. No kako se te promjene događaju sporije nego kod odraslih, postavlja se pitanje u kojoj mjeri škola postaje prostor socijalne integracije. U izlaganju »Interkulturalni odnosi i obrazovanje na manjinskim jezicima: Hrvatska – Srbija« Neven Hrvatić s Filozofskog fakulteta u Zagrebu istaknuo je kako je suradnja u provedbi obrazovanja na manjinskim jezicima, osobito hrvatskome u Republici Srbiji i srpskome

u Republici Hrvatskoj, kroz razvoj nastavnih planova i programa, udžbenika i interkulturnoga kurikulumu važan faktor stabilnosti u međunarodnim odnosima Hrvatske i Srbije. Drago Župarić-Iljić izlagao je na temu »Usporedba prekogranične suradnje organizacija Srba u Zagrebu sa Srbijom i organizacija Hrvata u Vojvodini s Hrvatskom«, a Mirko Marković na temu »Djeca zajedno«.

Treća i završna tematska cjelina nazvana je *Nacionalne manjine – makropolitčki odnosi*. Kroz sagledavanje pravno-političkoga, ekonomskog i sociokulturnog položaja Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj u tom se dijelu, između ostaloga, raspravljalo o nekim odlikama i posebnostima (su) odnošenja države prema nacionalnim manjinama, kao i politikama priznavanja prava i implementaciji zakona koji se odnose na poboljšanje položaja i života nacionalnih manjina u domicilnim društvima. Snežana Ilić iz Centra za razvoj civilnog društva iz Zrenjanina u izlaganju »Multikulturalne politike u Srbiji – od debata do praktičnih politika« prikazala je specifičnosti teorijske recepcije multikulturalizma i praktične primjene manjinskih politika u Srbiji, ističući kako se položaj manjina vidi kao bitno određen *ad hoc* rješenjima i sporadičnim utjecajima, a ne sustavnom strategijom i načelima »etnokulturalne pravde«. O politikama i odgovorima moderne liberalno-demokratske države u odnosu na zahtjeve manjina za poštovanjem načela različitosti i tolerancije bilo je riječi u izlaganju »Bazični konsensus i manjine« Milana Podunavca s Fakulteta političkih nauka u Beogradu. Oblikovanje modernih demokracija često se odvija u programski oprečnim tendencijama liberalnih i nacionalističkih ideologija, te su u procesima homogenizacije i oblikovanja mononacionalne države vidljivo prisutni strukturalni nedostaci države kad je

riječ o zaštiti (pravima) manjine. Aleksandar Vukić iz Instituta za migracije i narodnosti iz Zagreba u izlaganju »Položaj Srba u Hrvatskoj u procesu pridruživanja Europskoj uniji« istaknuo je kako se kroz pitanje zaštite nacionalnih manjina najjasnije mogu identificirati »ranjive točke« u hrvatsko-srpskim odnosima, o kojima ovisе stabilnost u regiji te pristup Hrvatske i Srbije u punopravno članstvo Europske unije. Sa situacijom zaštite srpske manjine na samom terenu upoznao nas je Ilija Krneta iz Ministarstva unutarnjih poslova RH u izlaganju »Sigurnost povratnika srpske nacionalnosti na područjima posebne državne skrbi«. Završni blok činila su još tri izlaganja: »Od etnocentrizma do evrocen-trizma« Boška Kovačevića, »Položaj slovačke manjine u Hrvatskoj prije i nakon društveno-političkih promjena 90-ih godina 20. stoljeća, situacija i perspektive 21. stoljeća« Sandre Kralj te naposljetku »Nove nacionalne manjine i demokratska manjinska politika« Dušana Janjića.

Nakon svake tematske cjeline razvila se kraća rasprava, a na završetku skupa naglašena je bitna uloga nacionalnih manjina u prevladavanju nedavne prošlosti i mogućnost da one predstavljaju jedan od faktora stabilnosti u odnosima Hrvatske i Srbije. Obje zemlje, kao kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji, trebaju i dalje jamčenjem prava, sloboda i posebnosti nacionalnih manjina dokazivati vlastitu pravno-političku transformaciju, demokraciju i multikulturalnu orijentaciju, a svi ti procesi i pozicije moraju se i dalje znanstveno i kritički propitivati, na dobrobit obaju društava. Stoga je istaknuta želja da se nastavi povezivanje i suradnja znanstvenika i intelektualaca koji se bave nacionalnomanjinskom problematikom, u svrhu poticanja zajedničkih istraživanja te poboljšanja međunacionalnih odnosa tih dviju zemalja na znanstvenome i društveno-političkom planu. Radovi sudionika i sudionica bit će dostupni i široj javnosti u zborniku skupa.

Drago Župarić-Iljić

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*